

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

**Матеріали
Міжнародної науково-практичної
конференції
“ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ
УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ В УМОВАХ
ЦИФРОВІЗАЦІЇ БІЗНЕСУ”**

10 жовтня 2023 р.

Київ
2023

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Голова оргкомітету:

Гончаренко Михайло Федорович – ректор Міжрегіональної Академії управління персоналом, д-р екон. наук, проф.

Заступники голови:

Семенець-Орлова Інна Андріївна – директор Навчально-наукового ін-ту управління, економіки та бізнесу, д-р наук з держ. упр., проф.;

Каліна Ірина Іванівна – заступник директора Навчально-наукового ін-ту управління, економіки та бізнесу, д-р екон. наук, проф.

Члени оргкомітету:

Дачій Олександр Іванович – завідувач кафедри маркетингу ННІУЕБ, д-р екон. наук, проф.;

Братусь Анна Анатоліївна – завідувач кафедри економіки та управління бізнесом ННІУЕБ, д-р екон. наук, доц.;

Дмитренко Геннадій Анатолійович – завідувач кафедри управління персоналом та економіки праці ННІУЕБ, д-р екон. наук, проф.;

Коваль Микола Іванович – завідувач кафедри обліку і оподаткування ННІУЕБ, канд. екон. наук, доц.;

Кришталь Галина Олександрівна – завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи ННІУЕБ, д-р екон. наук, проф.;

Кривоберець Марина Миколаївна – завідувач кафедри організації туристичної діяльності ННІУЕБ, канд. екон. наук, доц.;

Мазур Юлія Володимирівна – декан ННІУЕБ, канд. екон. наук, доц.

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 10 від 29.11.23)*

Міжнародна науково-практична конференція “Інноваційні методи управління економікою в умовах цифровізації бізнесу”: зб. матеріалів конференції (м. Київ, 10 жовтня 2023 р.) / ред. кол.: І. А.Семенець-Орлова (гол. ред.), І. І.Каліна (заст. гол. ред.), Ю. В. Мазур (упоряд. і відп. ред.) та ін. Київ: Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2023. 274 с.

ISBN 978-617-02-0389-2 (електронне видання)

Опубліковано наукові статті, в яких висвітлено теоретико-методологічні засади та практичний досвід роботи в таких галузях, як: економіка, маркетинг, менеджмент, публічне управління, туризм в умовах цифровізації бізнесу.

Для науковців, викладачів, наукових співробітників, промисловців, підприємців, аспірантів і студентів.

Тексти тез надано в авторській редакції. Автори несуть повну відповідальність за зміст публікацій, а також добір, точність наведених фактів, цитат, власних імен та інших відомостей.

Катанов Андрій Вікторович Особливості стратегічного управління персоналом туристичної фірми	136
Климов Дмитро Миколайович Цифровізація та майбутнє банківської системи України	138
Коваль Микола Іванович Громадський контроль у бюджетному процесі України: досвід, проблеми, перспективи	141
Ковальчук Дар'я Миколаївна Інноваційні форми екскурсійної діяльності в туризмі	146
Кононенко Катерина Геннадіївна Віртуальний туризм: нова ера цифровізації туристичного бізнесу	148
Коротких Олександр Сергійович Інноваційні методи управління стратегією розвитку туристичного підприємства в умовах цифровізації бізнесу в період кризи	151
Кривоберець Марина Миколаївна Цифровізація туристичного бізнесу на сучасному етапі	154
Кривоберець Марина Миколаївна, Сичов Олександр Володимирович Розвиток цифрової економіки в Україні: перспективи та виклики	157
Кришталь Галина Олександрівна Нові фінансові технології в цифровій економіці держави	160
Крутевич В. В., Семенець-Орлова Інна Андріївна Інтелектуальний розвиток економіки України післявоєнний період	163
Кутовий Олександр Вячеславович Взаємозв'язок управління інноваціями та інвестиціями у розвитку державної політики	165
Лазаренко Владислав Ігорович Цифровізація бізнес процесів в сталому сільському господарстві	167
Левченко Мая Романівна Розвиток туризму в воєнний період	169
Левченко Микола Олексійович Туризм як сфера господарської діяльності	172
Лигирда Анастасія Василівна Інновінг в туристичному бізнесі. Проблеми сучасності	174
Липка Марія Андріївна Перспектива розвитку зеленого туризму як складової туристичної галузі	178

ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ У БЮДЖЕТНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ: ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Шановні колеги!

Більшість з нас знає, що в парадигмі взаємодії таких категорій як “облік, аналіз і контроль” функція контролю займає важливе місце. Бо саме контроль дає змогу забезпечити збереження активів підприємства, власника, держави. І контроль, як функція управління, підпорядкований вирішенню завдань відповідної системи управління.

Поняття “контроль” використовується в науці досить тривалий час, це слово латинського походження. За перекладом з французької мови слово “controle” означає “зіставлення”. Контроль покликаний коригувати поведінку підконтрольного об’єкта та спрямовувати процес управління об’єктом до ідеальної моделі [1, с. 7].

У нашому випадку ми розглядаємо бюджетний процес як об’єкт впливу нового виду контролю — громадського, генерованого інститутами громадянського суспільства. Нагадаємо, що бюджетний процес — це процес складання (або формування) державного бюджету, його розгляд, затвердження, виконання і звітування про виконання, а також контроль за дотриманням бюджетного законодавства [2, с. 19].

У Бюджетному кодексі України, зокрема його главі 18 розділу 5 присвячена відповідальності та заходам впливу за вчинення порушень бюджетного законодавства, де наводиться перелік таких можливих порушень та можливі заходи впливу. Зазначається, що посадові особи, з вини яких допущено порушення бюджетного законодавства, несуть цивільну, дисциплінарну, адміністративну або кримінальну відповідальність згідно із законом [2, с. 121]. Проте чи достатньо цього? Чому ми сьогодні ведемо мову про появу нового виду контролю у бюджетному процесі, яким є громадський контроль, що, як засвідчує практика, є достатньо ефективним.

Для нас є звичайними такі види контролю, як господарський, державний, фінансовий, внутрішньо-господарський тощо. Відрізняються такі види контролю предметом контролю і тим, хто його здійснює: держава, власники чи громадські утворення, у якості яких на даному етапі розвитку країни виступають різні інститути громадянського суспільства. Це, як правило, окремі громадяни з активною громадянською позицією, громадські організації,

журналісти інші представники публічних засобів масової інформації, численні блогери, діяльність яких у соціальних мережах у більшості спрямована на розбудову демократичних засад розвитку суспільства.

Громадянське суспільство покликане брати активну участь в управлінні державою. Саме воно в демократичному світі обирає владну еліту. На макрорівні — це, наприклад, в Україні Верховна Рада, Президент, які є найманими працівниками, на мезорівні — це депутати органів самоврядування усіх рівнів, голови відповідних територіальних громад.

Конституція України визначає, що джерелом влади є народ, який є основою громадянського суспільства [4]. Тож народ має на всіх рівнях управління контролювати владу і мати певні важелі впливу, особливо що стосується використання бюджетних коштів, тобто державних і регіональних фінансових ресурсів, які спрямовуються на забезпечення завдань і функцій, що здійснюються органами державної влади та органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду [2, с. 2].

Ці кошти є досить значними. Так, Державний бюджет України 2023 року складає понад 1 трильйон 300 мільярдів гривень.

Нагадую, що Бюджетний кодекс визначає, що “на всіх стадіях бюджетного процесу здійснюється контроль за дотриманням бюджетного законодавства, аудит та оцінка ефективності управління бюджетними коштами відповідно до законодавства” [2, с. 1].

У розділі 5 Бюджетного кодексу України, який називається “Контроль за дотриманням бюджетного законодавства та відповідальність за порушення бюджетного законодавства” [2], містяться норми, що визначають повноваження контролю за дотриманням бюджетного законодавства Верховної Ради України, Комітету Верховної Ради України з питань бюджету, Рахункової палати, Міністерства фінансів України, Казначейства України, органів державного фінансового контролю, місцевих рад та їх виконавчих органів, місцевих державних адміністрацій. Як бачимо, відповідні норми є і контролерів державних вдосталь, а належної ефективності контролю, особливо на стадії організації виконання бюджету, коли здійснюється реальне витрачання бюджетних коштів, на жаль, ще немає. Про це свідчить значна кількість зловживань, корупційних скандалів, пов’язаних з бюджетними коштами, якими наповнений інформаційний простір України. Про це повідомляють і зарубіжні засоби масової інформації, що дуже прикро, і використовують в гібридній війні проти нас наші вороги-РФ.

І саме це виявилось однією з причин поширення в Україні такого виду контролю як громадський контроль, особливо що стосується державних закупівель, де як правило, вчиняються значні розкрадання бюджетних коштів внаслідок корупційних діянь окремих представників владної еліти. Крім прямого розкрадання бюджетних коштів, окремими керівниками центральних відомств і на місцях допускається нераціональне витрачання коштів, зокрема і за рахунок надмірної штатної чисельності підпорядкованих їм структур.

У середині 90-х років мені довелося працювати в Контрольній службі Адміністрації Президента України (президентом на той час був Кучма Л. Д.) і

я особисто стикався з такими фактами. Так, під час перевірки однієї скарги, надісланої на ім'я голови Верховної Ради України Мороза, я в складі групи перевіряючих до якої входив і народний депутат Роман Безсмертний, відвідав районне місто Ромни Сумської області. Під час бесіди з керівником місцевої податкової інспекції мені стало відомо, що в штаті районної інспекції працює 32 особи. І це на 34 підприємства, що функціювали в районі. Як правило, це молокозавод, цегельний завод, райспожив спілка, побутокмбінат і ще трохи більше двох десятків колгоспів, котрі вже тоді, що називається, “лежали на боку” через втрати обігових коштів внаслідок організованого владою банкрутства аграрного банку “Україна”. Від цієї інформації я жахнувся. По суті на одне працююче підприємство припадав один контролер — податковий інспектор.

Державну податкову адміністрацію України на той час очолював Микола Янович Азаров, який у подальшому очолював уряд України. Для порівняння: в епоху сталінізму районний фінансовий відділ мав дві штатні посади — завідувача і інспектора. І такі відділи відповідали в сільському районі за своєчасне і в повному обсязі справляння усіх видів податків, у тому числі і доходів з домогосподарств і фізичних осіб.

Звичайно, я не ратую за повернення до епохи сталінізму, адже кожному періоду розвитку суспільства відповідає своя система управління. Однак, по приїзду я провів на підставі відкритих даних аналіз витрат на державне управління в Україні і у Франції, яка за чисельністю і територією наближалася до нашої країни. Виявилось, що у Франції ці витрати у структурі державного бюджету складали 8 % від державного бюджету, а в Україні — 19 %. Як кажуть, “маємо те, що маємо”.

І така “азаровщина” мала непоодинокі прояви в державі. Якщо ж говорити про ефективність роботи податкової поліції, то в один із років на кілька тисяч відкритих справ за фактами податкових порушень в Україні до суду було спрямовано аж три кримінальні справи. Тобто податкова поліція “працювала” не на державу, а скоріше на власне збагачення. Нагадаю, що саме Податкова служба в Україні відповідає за наповнення дохідної частини державного бюджету, яка формується в основному за рахунок податкових і неподаткових надходжень. Тож тим самим грубо порушувався один із основоположних принципів побудови ефективної податкової системи країни, який був сформульований ще Адамом Смітом, і сутність якого полягає в тому, що податкова система і податкова служба країни мають бути якомога дешевшими в їх державному утриманні [5, с. 35].

Відомо, що державний фінансовий контроль, здійснюваний Державною аудиторською службою, має 100-відсотково перевіряти всі витрати, які проводяться в країні за рахунок бюджетних коштів [3]. І ця норма закону регулярно виконується. Пригадую, як за прем'єрства Гройсмана до Кабінету Міністрів України були спрямовані цією службою підсумкові результати перевірки використання бюджетних коштів урядом державних підприємств. Загальна сума не цільових витрат складала понад 9 мільярдів гривень. Якою ж була реакція влади? Не повірите, але винними стали державні ау-

дитори, а не порушники. Майже на півроку Державна аудиторська служба (на той час вона називалась Державною фінансовою інспекцією) була позбавлена державного фінансування нічим було платити заробітну плату ревізорам-аудиторам. Отакою була реакція влади на результати перевірок.

Але нам відомо, що непокаране зло множить його надалі в геометричній прогресії. І саме тому наше суспільство нині потрясають чисельні скандали, пов'язані з корупційними діями окремих чиновників щодо бюджетних коштів, що стали вже предметом обговорення в ЄС, НАТО та США, які під час воєнного стану надають нам колосальну воєнну та фінансову допомогу для забезпечення макростабільності держави.

Ця допомога вже давно перевищила 100 мільярдів доларів США. У 2024 за рахунок міжнародної фінансової допомоги майже дві третини дохідної частини державного бюджету буде сформовано.

Оскільки вона здійснюється значною мірою за рахунок коштів американських платників податків, то до контролю за їх використання вже долучились фінансові служби США. Так нині при посольстві США працюють близько 100 аудиторів, які здійснюють відповідні перевірки. А це імідж і авторитет нашої держави, які ми втрачаємо в очах наших партнерів по боротьбі з російською агресією.

Серед відомих зловживань, виявлених громадським контролем корупційні дії посадових осіб Міністерства оборони України, зокрема міністра Резнікова О. та його заступників, що привели до повної заміни керівного складу Міноборони. Зняли з роботи, але кримінальні справи ще не порушені, Зокрема широка громадськість про це не поінформована. Розвідспільнота США у ЗМІ стверджує, що на початку повномасштабного вторгнення в Україну чиновники Міноборони України відправили в офшори понад 38 мільярдів гривень державних коштів ніби-то на закупівлю озброєння і боєприпасів. Але до цього часу ні боєприпаси не надійшли, ні кошти не повернулись. Тож маємо тепер роботу для правоохоронних органів і дипломатів.

У той час слід об'єктивно зауважити, що для впорядкування системи державних закупівель в державі створена система "Прозоро", визначені певні правила проведення тендерів, в тому числі і в умовах воєнного стану. Однак, коли в окремих державних чиновників виникає спокуса незаконного збагачення, то і тендерні умови виписуються під потрібного виконавця, і залучаються у якості "прокладок" підприємства-одноденки сумнівного походження. Такі явища характерні для газового ринку у видобувній галузі, на підприємствах ВПК.

Однак відомо, що в наш час нічого сховати не вдасться. Все, що було таємним, рано чи пізно стає явним. І злочинців обов'язково буде покарано. Так, саме представниками громадянського суспільства — громадськими контролерами були встановлені і оприлюднені в засобах масової інформації численні факти завищення Міноборони закупівельних цін на продукти харчування, військове спорядження (форму), боєприпаси. І влада змушена (часто неохоче) реагувати на такі журналістські розслідування, а також дуже часто під тиском наших союзників (партнерів).

Разом з тим в країні має працювати система державного незалежного від будь-якої гілки влади контролю. Такими є створені за особливою процедурою зайняття посад незалежні акти корупційні органи — НАБУ — Національне антикорупційне бюро України, САП — Спеціалізована антикорупційна прокуратура, які безпосередньо не підпорядковані жодній гілці влади. Але влада знаходить способи як “відбілити” своїх корупціонерів, що наближені до влади, до “слуг народу”. Прикладом такого “кришування” владними структурами корупційних діянь в особливо великих розмірах є справа олігарха Коломойського, який шахрайським способом вивів із активів “Приватбанку” мільярди гривень (за одними оцінками це 8 мільярдів гривень, за іншими — 5 мільярдів гривень). Ці кошти були сплачені за рахунок державного бюджету під час повернення в державну власність “Приватбанку”. У США проти нього ведеться відповідне розслідування. В Україні його справа підслідна НАБУ, однак її влада чомусь передала Службі безпеки України, яка є залежною службою від владної еліти. Громадські контролери вважають, що там її і “похоронять”, бо вже відомо що, Коломойському інкримінують по справі не 8 мільярдів гривень, і не 5 мільярдів, а всього 500 мільйонів гривень.

Громадянське суспільство розуміє ці маневри влади і, звичайно, винесе свій вердикт і під час виборів, і коли, сподіваємось до влади прийдуть здорові політичні сили і проведуть справжнє слідство за фактами корупції і зловживань. Бо мародерство під час війни, коли громадяни України масово донать частину своїх статків на користь Збройних Сил України, це велике зло, яке обов’язково має бути покаране. І цьому буде сприяти громадський контроль у вигляді численних розслідувань журналістів, активістів, представників громадських організацій, що висловлюють свою позицію на численних каналах телебачення, в соціальних мережах.

Оскільки перший майдан (помаранчева революція), другий майдан (революція гідності) засвідчили наявність в Україні зрілого громадянського суспільства, яке не дозволить узурпувати владу в країні то існує впевненість, що громадський контроль бюджетного процесу буде продовжуватись і знаходити ефективніші методи боротьби з корупцією як з раковою пухлиною, що заважає розбудові в Україні здорового демократичного суспільства. Бо російсько-українська війна доводить усьому світу, що наша країна завдяки її народу гідна для вступу до Європейської спільноти та НАТО, які надають нам неоцінену військову та фінансову допомогу, і за яку їм народ України надзвичайно вдячний. Дякую за увагу. Ми переможемо. Слава Україні! Слава її Збройним Силам!

Література

1. Базаль М. Ф. Методика та організація фінансового контролю: підручник. К.: МАУП, 2004. 440 с.
2. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 року № 2456-VI.
3. Захожай В. Б., Коваль М. І., Захожай К. В. Основи фінансового аналізу менеджменту і контролю: навч. посіб. Київ: нац. акад. внут. справ, 2019. Т. 2. 506 с.
4. Конституція України, прийнята Верховною Радою України у 1996 році (із змінами і доповненнями).

5. Коваль М. І., Назаренко О. М., Коваль О. М. Організація виконання бюджету: навч. посіб. 2-ге вид. допов. К.: ДП “Вид. дім “Персонал”, 2016. 374 с.

КОВАЛЬЧУК Дар'я Миколаївна

здобувачка вищої освіти групи С – 8 -20 –Б1М (4,0з)

*Навчально-наукового інституту управління, економіки та бізнесу
Міжрегіональної Академії управління персоналом*

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ ЕКСКУРСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ТУРИЗМІ

Індустрія туризму настільки багатоліка і багатогранна, що потребує застосування найрізноманітніших інноваційно-інформаційних технологій, починаючи від розробки спеціалізованих програмних засобів, що забезпечують автоматизацію роботи окремої туристичної фірми чи готелю, до використання глобальних комп'ютерних мереж. Сьогодні у туризмі використовують досить багато новітніх інноваційних технологій.

Інноваційна діяльність — це одна з економіко-правових форм діяльності, що здійснюється з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво і соціальну сферу з метою досягнення певного соціально-економічного ефекту. У сучасній економіці роль інновацій значно зросла. Це викликано тим, що в ринковій економіці інновації являють собою метод конкуренції, оскільки інновація веде до зниження собівартості, цін і зростання прибутку, до створення нових потреб, до припливу грошей, до підвищення іміджу (рейтингу) виробника нових продуктів, до відкриття і захоплення нових ринків, у тому числі і зовнішніх.

Інновації в туристично-екскурсійній діяльності — це розроблення, створення нових туристичних маршрутів, проектів тощо із застосуванням досягнень науки, техніки, а також прогресивного досвіду в області управління й маркетингу, впровадження яких дозволить підвищити рівень зайнятості населення, забезпечити зростання його доходів, прискорити соціально-економічний розвиток і поліпшити туристичний імідж країни, регіонів, міст.

Для туристично-екскурсійного бізнесу необхідні інновації, оскільки туристичний ринок нестабільний, піддається впливу різних факторів із навколишніх і суміжних областей. У даних умовах туристичні підприємства/екскурсоводи повинні не тільки створювати новий продукт, але вміти своєчасно реагувати на нові зміни в різних сферах діяльності, суміжних з туризмом, мати здатність до створення нових методів роботи і поліпшення результатів діяльності. Таким чином, інновація — необхідний пункт у програмі розвитку і реалізації екскурсійного продукту на ринку.